

Agenda

1. Opening
2. Presentatie potloodschets
3. Gelegenheid tot reactie
4. Sluiting

Potloodschets gemeente Achtkarspelen

16 januari 2024

www.achtkarspelen.nl

Inhoud potloodschets

1. Aanleiding
2. Kenschets gemeente Achtkarspelen
3. Identiteit
4. Missie
5. Visie
6. Kernwaarden
7. Organisatietype
8. Samenwerking(en)
9. Bestuurlijk ambtelijk samenspel
10. Bijlage 1: vingeroefening bij onderwerpen bestuursakkoord
11. Bijlage 2: eerder gebruikte dia's/informatie

Aanleiding

- De gemeenten Tytsjerksteradiel en Achtkarspelen hebben na uitvoerig debat, op 22 juni 2023, het besluit genomen de samenwerking 8KTD te stoppen.
- In de praktijk betekent dit dat er na 10 jaar afscheid wordt genomen van 8KTD, de organisatie wordt ontvlochten en dat beide ambtelijke organisaties opnieuw opgebouwd worden.
- Het merendeel van de 700 ambtenaren van beide gemeenten werkt sinds 2015 samen in de werkmaatschappij 8KTD. Binnen de samenwerking is ruimte voor eigen beleid en uitvoering per gemeente. Deze werkwijze is complex, wat zorgt voor hoge werkdruk. Ook is er een hoog ziekteverzuim onder medewerkers.

Kenschets gemeente Achtkarspelen

- De gemeente telt anno 2023 28.149 inwoners (CBS). En bestaat uit de kernen: *Surhústerfean, Bûtenpost, De Harkema, Koatstertille, Twizelerheide, Droegeham, Surhuzum, Stynsgea, Boelensloane, Twizel en Gerkeskleaster-Strobos.*
- De geschiedenis van Achtkarspelen wordt levend beschreven in het boek 'Al mijn moeders' van Anita Terpstra. Op een beeldende manier weet zij de oorsprong van de identiteit van Achtkarspelen te vatten :
 - Toen gezien als verwildering, anno nu de bron van **zelfredzaamheid**
 - Toen gezien als onhandelbaar, anno nu de bron van **eigenzinnigheid**
 - Toen gezien als asociaal, anno nu de bron van **saamhorigheid**

Identiteit

Van gemeente
Achtkarspelen:

- Fries
- Ondernemerschap
- Vrijgevochten
- Trots
- Gemeenschap/mienskip
- Lokaal actief
verenigingsleven

Missie

- De missie wordt gezien als de bestaansreden van een organisatie, gevat in een korte beschrijving.
- Op dit moment is de missie van 8KTD: *“Samen werken wij aan een omgeving waar iedereen prettig kan wonen, leren, werken en recreëren”*. Deze missie heeft steun, waarop nog enkele aanvullingen worden gedaan.
- Uit de opgehaalde input, blijkt de behoefte om deze verder toe te spitsen op Achtkarspelen, met daarin in ieder geval aandacht voor 1. dienstbaarheid aan inwoners; 2. benoemen van de mienskip; 3. dienstverlenende houding; 4. dat we het samen doen.
- Voorstel voor missie:

Wij zijn dienstbaar aan de belangen van onze mienskip. We behartigen deze optimaal door dienstverlenend samen te werken aan een leefomgeving waarin iedereen prettig kan wonen, leren, werken en recreëren.

Visie

- De visie omschrijven we hier als het gedroomde, ambitieuze, toekomstbeeld van de organisatie.
- Gevraagd naar wat de belangrijkste elementen zijn voor de visie, worden de volgende termen meegegeven: betrouwbaar, toegankelijk, verbindend en daadkrachtig.
- Voorstel voor de visie:

Wij zijn een betrouwbare, toegankelijke en daadkrachtige gemeente. In nauwe verbinding met de mienskip leveren wij dienstverlening die op een realistische manier aansluit bij de behoeften van onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke samenwerkingspartners.

Kernwaarden

- De kernwaarden bouwen voort op de huidige kernwaarden zoals die bij 8KTD zijn opgesteld. Hierop zijn een aantal wijzigingen doorgevoerd, o.b.v. de opbrengsten tijdens de dialoogbijeenkomsten.

Kernwaarden

Betrouwbaar

- We werken vanuit vertrouwen in de mienskip en elkaar. Daarin zijn we eerlijk, integer, zorgvuldig en transparant. We doen wat we zeggen en zeggen wat we doen.

Dienstbaar

- We zetten ons met passie in voor de publieke zaak, door pro-activiteit en een mentaliteit van 'mogelijk maken'. We realiseren ons daarbij dat niet alles kan.

Plezier

- We voelen ons thuis bij en verbonden met de gemeente Achtkarspelen en zijn trots op onze gezamenlijke resultaten. We nemen tijd voor echte ontmoeting. In Achtkarspelen is het plezierig werken.

Verbinding

- We zijn samen verantwoordelijk voor onze dienstverlening. We staan in nauwe verbinding met de mienskip en betrekken en benutten ieders deskundigheid.

Verantwoordelijk

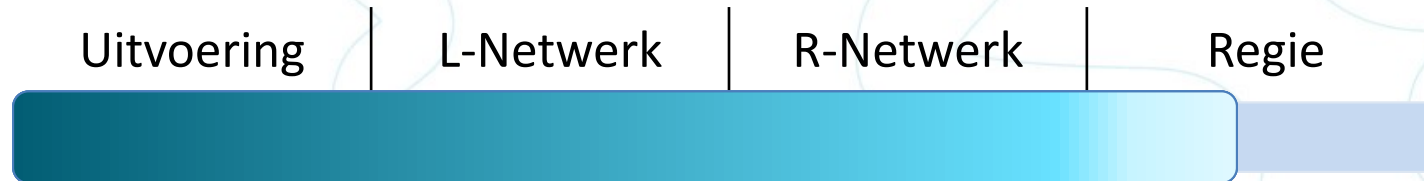
- We nemen en krijgen de verantwoordelijkheid om samen vastgestelde doelen te behalen. We nemen op een professionele manier verantwoordelijkheid voor ons werk en we vertellen graag over wat we doen.

Organisatietype

- Op de vraag: “welk type gemeente zou Achtkarspelen moeten en kunnen zijn?” wordt gebruik gemaakt van de indeling uitvoeringsgemeente, netwerkgemeente (onderverdeeld in lokaal en regionaal) en regiegemeente (zie bijlage 2). De typeringen van Ambtelijke fusie en Opportunistische gemeente vallen buiten beschouwing.
- **Wij (Rijnconsult) concluderen dat de uitvoeringsorganisatie dominant is.**
- De uitkomsten van de dialoogsessies, input uit de beschikbaar gestelde documenten en het bestuursakkoord zijn vergeleken met de criteria uit het overzicht ‘type gemeenten’ (zie bijlage 2).
- **Het organiseren in netwerken en samenwerkingen op veel onderdelen cruciaal is. We maken hierbij onderscheid in lokale (binnen gemeentegrenzen) en regionale (bovengemeentelijke) netwerken. In specifieke situaties is er sprake van nationale en Europese netwerken.**
- Hierdoor is inzicht ontstaan over het type gemeente dat past bij Gemeente Achtkarspelen. Een voorbeeld hiervan wordt geïllustreerd aan de hand van het thema ‘vervoer, verkeer en waterstaat’.
- De behandeling van het thema is uit het bestuursakkoord te halen en dus zijn opgenomen als bijlage 1.
- Ondervormen die raken aan de bedrijfsvoering zijn in dit stadium van het proces buiten beschouwing gelaten en krijgen in ‘koersvertaling’ een rol.
- De behandeling van het thema en zwaartepunt t.a.v. organisatietype zijn als bijlage opgenomen.
- **Op enkele onderdelen zien we dat de karakteristieken van regie al in praktijk zichtbaar zijn.**

Verkeer, vervoer en waterstaat

- Bereikbaarheid & Verkeersveiligheid
 - Ontsluiting bedrijventerrein, vergroten verkeersveiligheid door aanleg en aanpassing fietspaden en regelen laadpalen.

Samenwerking(en)

- Huidige samenwerkingen blijven in stand, bij voorkeur geen nieuwe samenwerkingsverbanden starten
 - Zie volgende dia
- Mogelijke partners
 - Niet alleen Friese partners, maar mogelijk ook Groningse gemeenten en partners

Overzicht samenwerkings- landschap

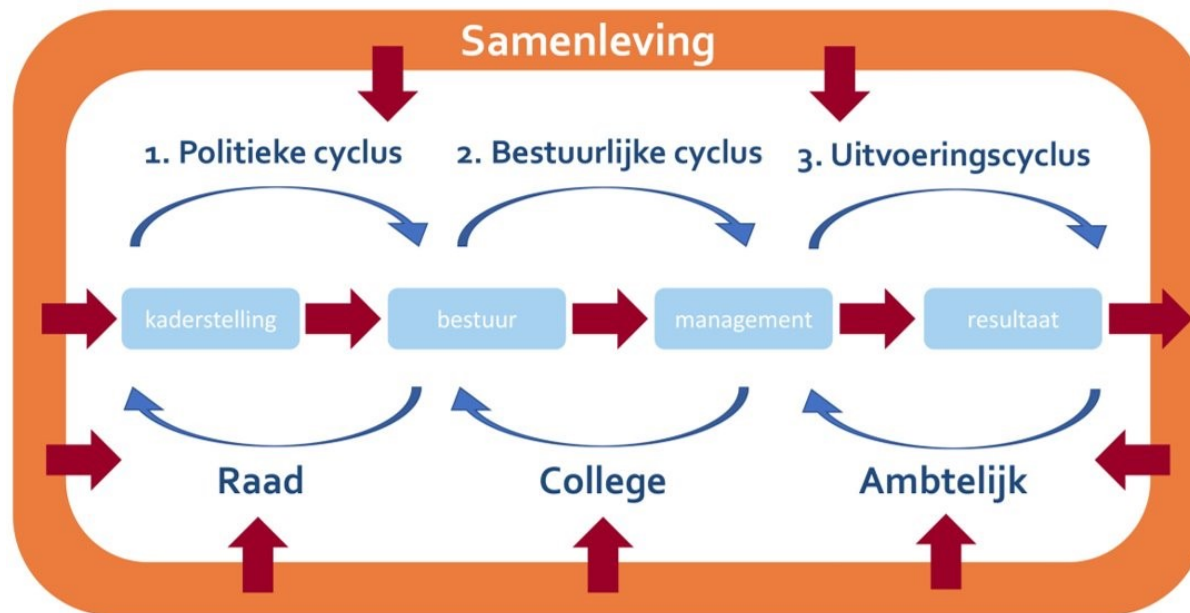
Gemeenschappelijke Regelingen:

- *(GR Werkmaatschappij 8KTD)*
- GR Samenwerkingsovereenkomst Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (Omgevingsdienst)
- GR Veiligheidsregio Fryslân
- GR Centrumregeling Sociaal Domein Fryslân
- GR Bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân (Jobinder)
- GR Marrekrite (recreatieschap)
- GR Sociale Werkvoorziening Fryslân
- GR Afvalverwijdering Friesland (Uitvoerende werkzaamheden overgedragen aan NV Afvalsturing Fryslân)
- GR Hûs en Hiem, welstandsadvisering en monumentenzorg

Andere samenwerkingsverbanden:

- NV Fryslân Milieu (Omrin)
- Afvalsturing Frylân NV (Omrin)
- BNG NV
- Stedin NV
- Stichting MOA (sociale werkvoorziening)
- Stichting Sportcentrum 8K (betreft het zwembad, gaat in 2024 over naar gemeente)
- Stichting Roobol (openbaar onderwijs)
- OVEF (Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.)
- VFG (Vereniging Friese gemeenten)
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten)
- ANNO (Agenda Netwerk Noordoost)

Bestuurlijk – ambtelijk samenspel

Samenleving	Gemeenteraad	College van B&W	Ambtelijke organisatie
Participeren, meedoen, agenderen lokale onderwerpen en vraagstukken, initiëren ideeën, zijn betrokken, tonen eigen verantwoordelijkheid	Agenderen onderwerpen, kaderstellend voor college, besluiten nemen, controleren college. Dienstbaar aan maatschappij, initiëren (signalen van groepen, vertegenwoordigen inwoners en ondernemers), agenderen van lokale vraagstukken.	Zichtbaar voor samenleving, besturen, verbinding tussen raad en organisatie en deze vertegenwoordigen; informeren van de raad, toetsen op doelstellingen, ophalen van signalen, verbinden bestuurlijke en ambtelijke organisatie via de gemeentesecretaris/ algemeen dir.	Verantwoordelijkheid dragen voor het aansturen van de organisatie door gemeentesecretaris/ algemeen dir. Medewerkers: Uitvoeren, agenderen, signaleren. Dat ziet eruit als: verbinding maken, communiceren, ondersteunen

Einde

mogelijkheid tot vragen

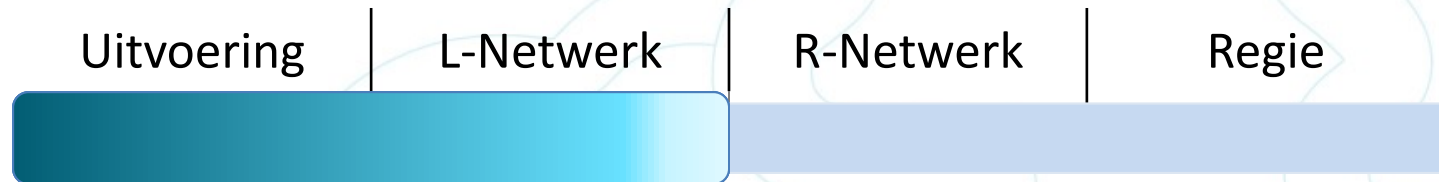
Bijlagen

Bijlage 1

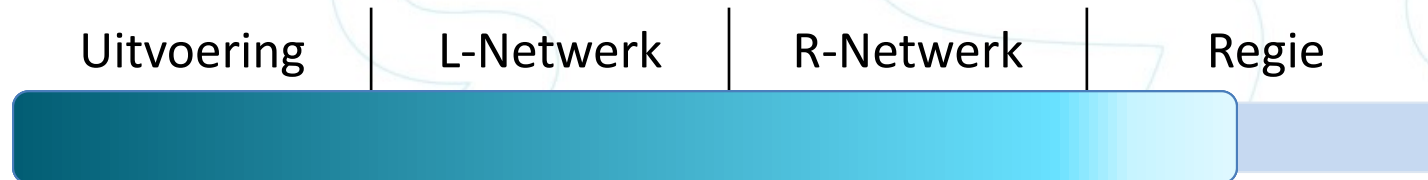
- De uitkomsten van de dialoogsessies, input uit de beschikbaar gestelde documenten en het bestuursakkoord zijn vergeleken met de criteria uit het overzicht 'type gemeenten'. Hierdoor is inzicht ontstaan over het type gemeente dat past bij Gemeente Achtkarspelen. Volgende acht dia's zijn een eerste vingeroefening t.a.v. verschilden thema's.

Veiligheid

- Opvang asielzoekers en vluchtelingen
 - Inzet op kleinschalige opvang binnen gemeentegrenzen

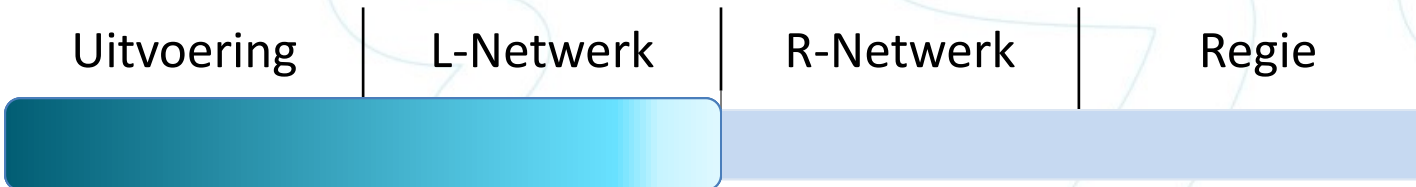

- Openbare orde en veiligheid
 - Inzetten op preventie en handhaving

Economie en landbouw

- Algemeen & Landbouw
 - Ondersteunen lokaal ondernemerschap door verbeteren ondernemersklimaat, educatie, stimuleren jongeren om stage te lopen bij het bedrijfsleven, contracteren lokale aannemers en aantrekkelijke dorpskernen behouden
 - Stimuleren agrarisch ondernemerschap binnen de wettelijke kaders

Onderwijs

- Voorzieningen & Aanbod van onderwijs:
 - Op orde houden van basisvoorzieningen in de kernen
 - Clusteren voorzieningen in de dorpen
 - Focus op stimuleren van het Frysk
 - Verminderen laaggeletterdheid en stimuleren vakonderwijs (koppeling economie)
 - Zwemles in eigen gemeente mogelijk maken

Uitvoering

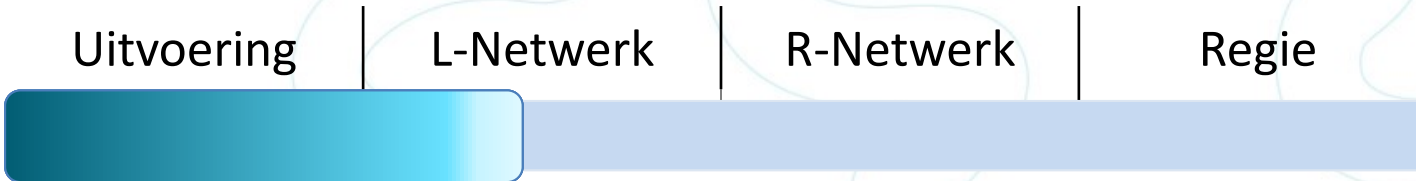
L-Netwerk

R-Netwerk

Regie

Sport, cultuur en recreatie

- Sport:
 - Focus voor iedereen mogelijk maken en dit ondersteunen op allerlei gebied binnen de gemeente

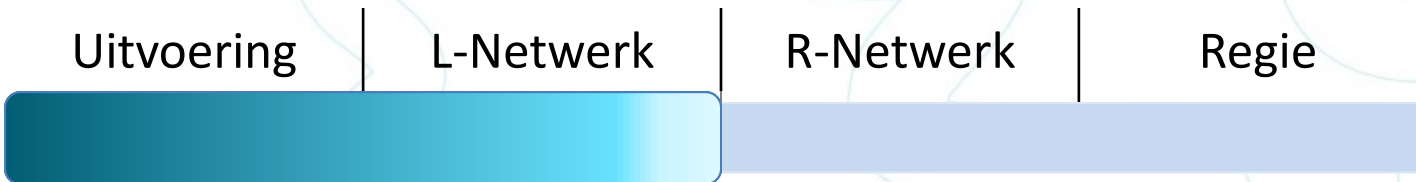

- Cultuur & Recreatie
 - Focus op belang van cultuur (in brede zin) en ontstaansgeschiedenis van Achtkarspelen. Zorgen dat dit wordt uitgedragen en gestimuleerd.
 - Focus op uitbreiden en stimuleren van recreatie

Sociaal Domein

- Participatie:
 - Focus op: MOA verzorgt een deel van de wet sociale werkvoorziening, het andere deel door Caparis
 - Werkleerprojecten o.a. met **Beurtschip** en Spitkeet, in samenwerking met buurgemeente(n)

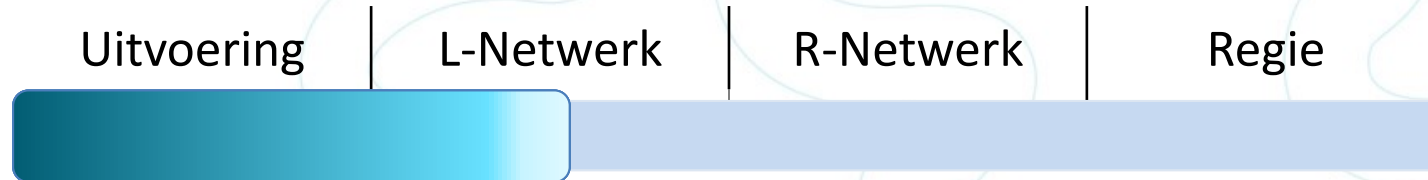

- Zorg:
 - Focus op: weten wat er speelt o.g.v. zorg in de gemeente, hierop kunnen reageren en interveniëren (inkoop, in gebiedsteam)

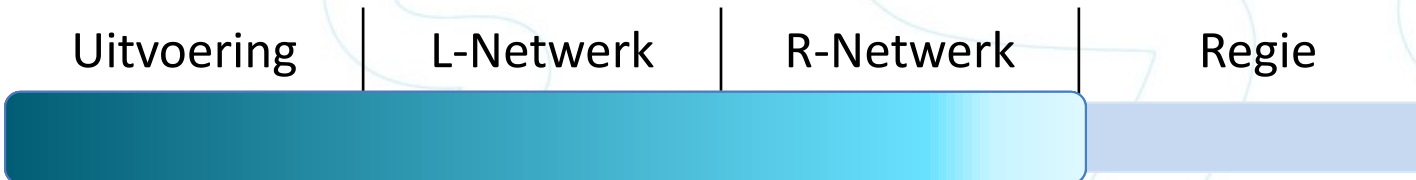
Sociaal Domein

- Sociaal-cultureel werk
 - Focus op: geld voor sociaal cultureel werk daar waar het gebruikt moet worden

Volksgezondheid, Milieu en Duurzaamheid

- Focus op:
 - Educatie volksgezondheid (AEDs) en mogelijk maken vestigen huisartsen
 - Stimuleren duurzaamheidsmaatregelen door inwoners en ondernemers, ingepast in de ruimte en kleinschalig
 - Volgen ambities provinciaal of landelijk beleid
 - Verbeteren stroom netwerkvoorziening (regionaal netwerk)
 - Sturen op kwalitatief goed onderhoud gemeentelijk groen (door MOA)

Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en dorpsvernieuwing

- Woningbouw: focus op:
 - Faciliteren en stimuleren (naar behoefte), voor alle doelgroepen
 - Verduurzamen deel woningbouw
 - Samenwerking met woningcorporaties
 - Burgerinitiatieven ondersteunen
- Voorkeursbeleid, focus op:
 - Lokale bevolking heeft direct voordeel van beleid (uitvoering)
- Grondbeleid:
 - Bevat strategische component (uitvoering of regie?)

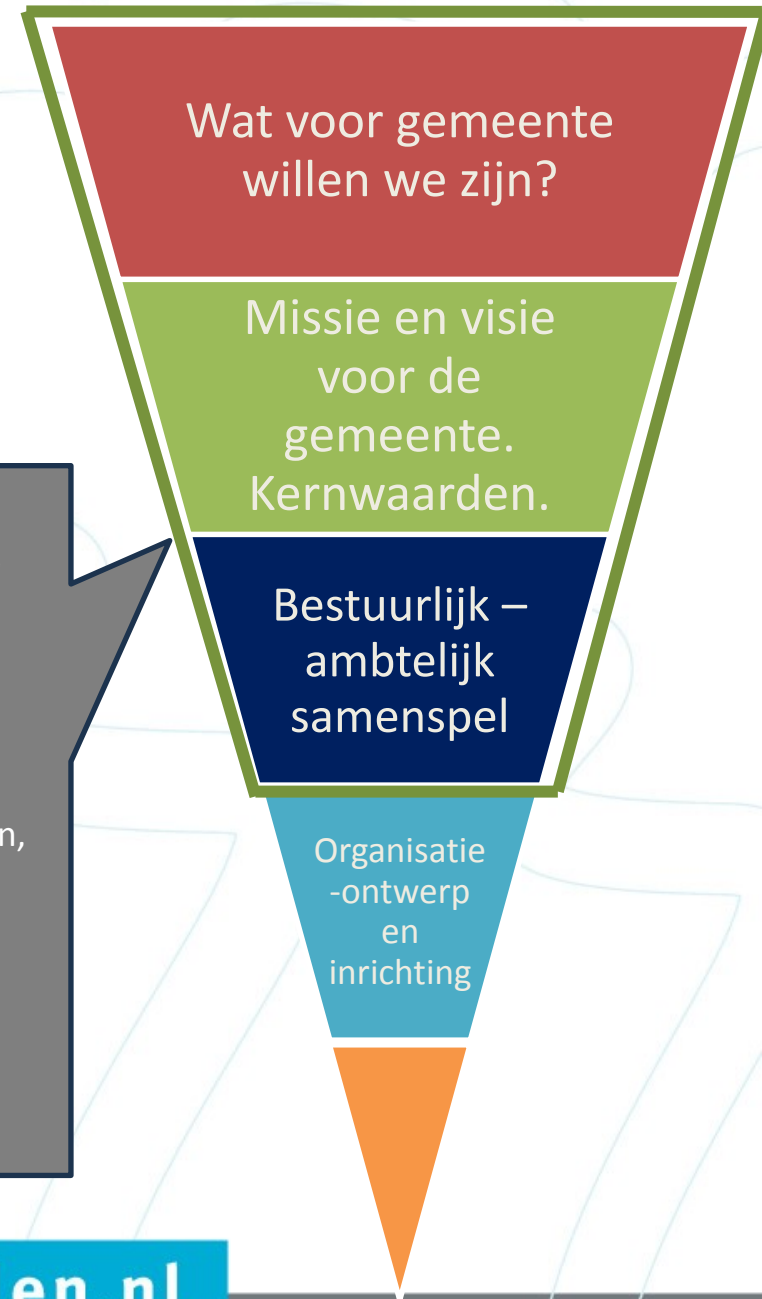
Bijlage 2

- De onderstaande dia's zijn gebruikt bij eerdere bijeenkomsten en laten onder andere de onderwerpen in koersbepaling en koersvertaling zien, criteria t.a.v. type gemeenten en geven de planning tot 29 februari weer.

Koersbepaling met de raad: waar gaat het over?

- Centrale vraag:
Wat voor gemeente willen we zijn?

- Kenschets gemeente Achtkarspelen (gebied, kernen, etc.)
- Wat voor gemeente willen we zijn, vertaald in missie/visie en kernwaarden
- Uitgangspunten en wat vinden we belangrijk?
 - Bijvoorbeeld over dienstverlening, relatie samenleving, kernen, samenwerking in de regio etc.
 - Bestuurlijk – ambtelijk samenspel
- Hoe voeren we onze taken uit: zelf, samen of uitbesteden?
- Wat betekent dit financieel (op hoofdlijnen)?

Wat is de koersbepaling niet?

- *Wat voor organisatie hoort hierbij?*
- *Dit pakken we op in de koersvertaling*

- Met welk organisatie-ontwerp en inrichting geven we uitvoering aan onze visie, missie en kernwaarden en de geformuleerde uitgangspunten?
- Hoe werken wij?
- Hoe ziet onze organisatie eruit: organogram, functies en formatie

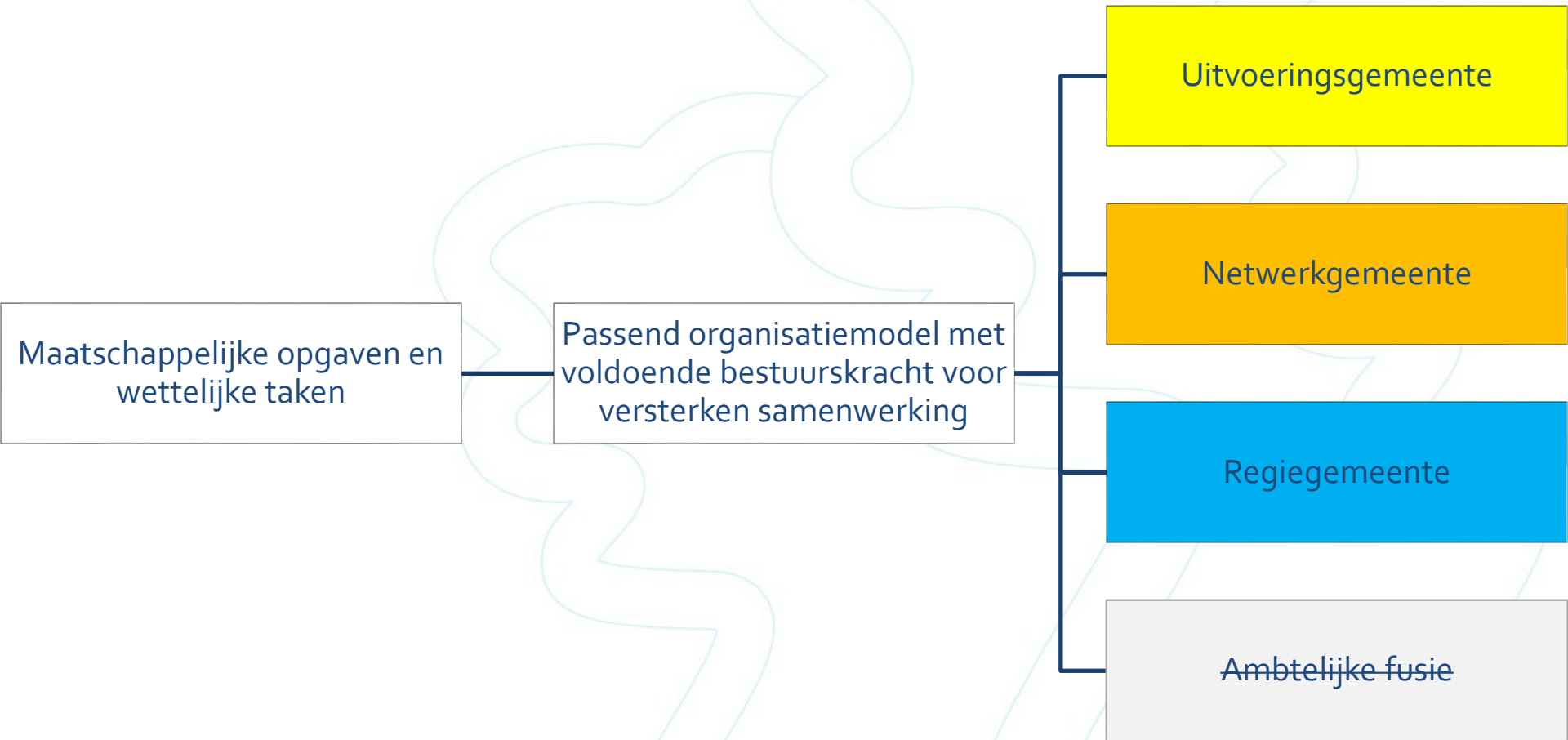

Wat voor soort gemeente wil Achtkarspelen zijn?

- Op hoofdlijnen zijn er voor zelfstandige gemeenten met 20.000 – 50.000 inwoners vier organisatiemodellen om de toekomstbestendigheid te versterken.
- Met de omvang van Achtkarspelen is het noodzakelijk om keuzes te maken. Je kunt niet alles.
- Het roept de vraag op: wat voor soort gemeente wil Achtkarspelen zijn?

- 1. Ambtelijke fusie*
- 2. Uitvoeringsgemeente*
- 3. Netwerkgemeente*
- 4. Regiegemeente*
- (5. Opportunistische gemeente)*

Volgordelijkheid

Uitvoeringsgemeente

Wat is het?

Focus op een zo excellent mogelijke uitvoering van uitvoerende taken, strategische dossiers of complexere taken elders.

Wanneer nuttig?

- Nadruk op excellente uitvoering van die zaken die de burgers en bedrijven in het dagelijks wonen, leven en werken raken.
- Nadruk op een goede verbinding met burgers, groepen van burgers, bedrijven en instellingen om de wensen en behoefte van hen te vertalen naar kaders voor de uitvoering.
- Geen beleidscapaciteit.

Werkt het?

- Vooral geschikt voor beperkte strategische lokale uitdagingen.
- Vraagt om een organisatie die het 'regionale spel' kan spelen als het gaat om competenties, ambtelijke of bestuurlijke samenwerking.

Netwerkgemeente

Wat is het?

- Een verzameling gemeenten, ieder met eigen waarden en eigen belangen die proberen een gemeenschappelijk doel te realiseren, dat niet gemakkelijk door elke gemeente afzonderlijk kan worden bereikt.

Wanneer nuttig?

- Afhankelijk van het antwoord op drie vragen:
 - is het een taak waarop de organisatie zich wil onderscheiden naar haar burgers door bundeling van kennis en capaciteit?
 - kan er, ook op termijn, voldoende kwaliteit worden geleverd?
 - op welke bestuurlijke dossiers wil de gemeente toegevoegde waarde leveren aan de regionale samenleving en op welke bestuurlijke dossiers zij wil investeren?

Werkt het?

- Kan een goed antwoord zijn op mogelijke kwetsbaarheden. De competentie concentreert zich sterk op het vermogen tot samenwerking met regionale partners.
- Als schakelen op meerdere schaalniveaus mogelijk is.
- Democratische legitimiteit?

Regiegemeente

Wat is het?

- Regievoering is het door de gemeente sturen van competenties van externe partijen voor de realisatie van haar doelstellingen. Het uitgangspunt bij een regiegemeente is dat de gemeentelijke organisatie zich richt op beleid en regie, en nog beperkt tot geen eigen uitvoering meer heeft.

Wanneer nuttig?

- De achtergrond is de overtuiging dat anderen (andere gemeenten, samenwerkings-verbanden, bedrijven, inwoners) de uitvoering beter kunnen doen, in termen van kwaliteit en kosten.

Werkt het?

- Dit model was enige jaren populair, we zien dat die ideaaltypische gemeente nergens geheel is gerealiseerd. Meestal zijn er nog steeds uitvoerende taken binnen de gemeente, omdat deze niet bij anderen konden worden belegd of omdat er bij nader inzien toch bestuurlijke overwegingen waren de taak in eigen huis uit te voeren.

	Ambtelijke fusie	Uitvoeringsgemeente	Netwerkgemeente	Regiegemeente
Bestuurlijke visie op rol gemeente	We willen bestuurlijk zelfstandig blijven, 'eigen kleur' behouden	We willen ons profileren op het goed uitvoeren van taken, geen grote ontwikkelambities	We willen samenwerken op verschillende schaalniveaus en zoeken de partners waarmee we een gezamenlijke ambitie kunnen ontwikkelen en uitvoeren	We willen ons focussen op beleid & regie, en niet op uitvoering, dat kunnen anderen beter.
Bestuurlijke ambities	Geen grote verschillen met partnergemeenten	Ambitie om goed uit te voeren	Nadrukkelijke (ontwikkel)ambities, te realiseren op verschillende schaalniveaus	Nadrukkelijke (ontwikkel)ambities
Uitdagingen in de gemeente	Geen grote verschillen met partnergemeenten	Beperkt, de gemeente ligt er goed bij	Gemiddelde uitdagingen	Gemiddelde uitdagingen
Omgeving	Logische partner(s) voor fusie beschikbaar en bereid, goede samenwerking mogelijk op bestuurlijk niveau	Sterke partners nabij die op strategische taken kunnen ondersteunen en overnemen	Er is niet 1 logische partner, voor elke taak wordt bepaald met wie het beste kan worden samengewerkt.	De uitvoerende taken kunnen grotendeels worden belegd bij 1 of meerdere partners in de regio.
Kernkwaliteit bestuur	Goed in bestuurlijke samenwerking met de partners in de ambtelijke fusie	Goed in lokale verbindingen	Goed in regionale samenwerking, in staat impact te maken op regionale ontwikkelingen waar nodig voor de realisatie van de eigen ambities	Goed in strategie & beleid, in staat impact te maken op regionale ontwikkelingen nodig voor de realisatie van de eigen ambities
Kernkwaliteit ambtelijke organisatie	Met beperkte bezetting in staat om vooral de uitvoeringstaken te doen. Medewerkers werken zelfstandig (eenmansfuncties) en/of combineren meerdere taken.	In lijn met de ambities, in staat de uitvoeringstaken goed te doen	Daar waar de gemeentebestuur en/of uitvoering zelf doet competenties aanwezig.	Competenties op het gebied van beleidsregie aanwezig.
Voorbeelden	BEL-combinatie (Blaricum, Eemnes, Laren)	Dantumadeel, Ouderamstel	Olst-Wijhe, Wassenaar, Wormerland	Epe, Aalsmeer

Vervolgstappen

Raadsbijeenkomst
informerend
koersbepaling en te
maken keuzes – 21
december

Dialogsessie raad om
te verdiepen op
koersbepaling (missie,
visie, kernwaarden) –
9 januari

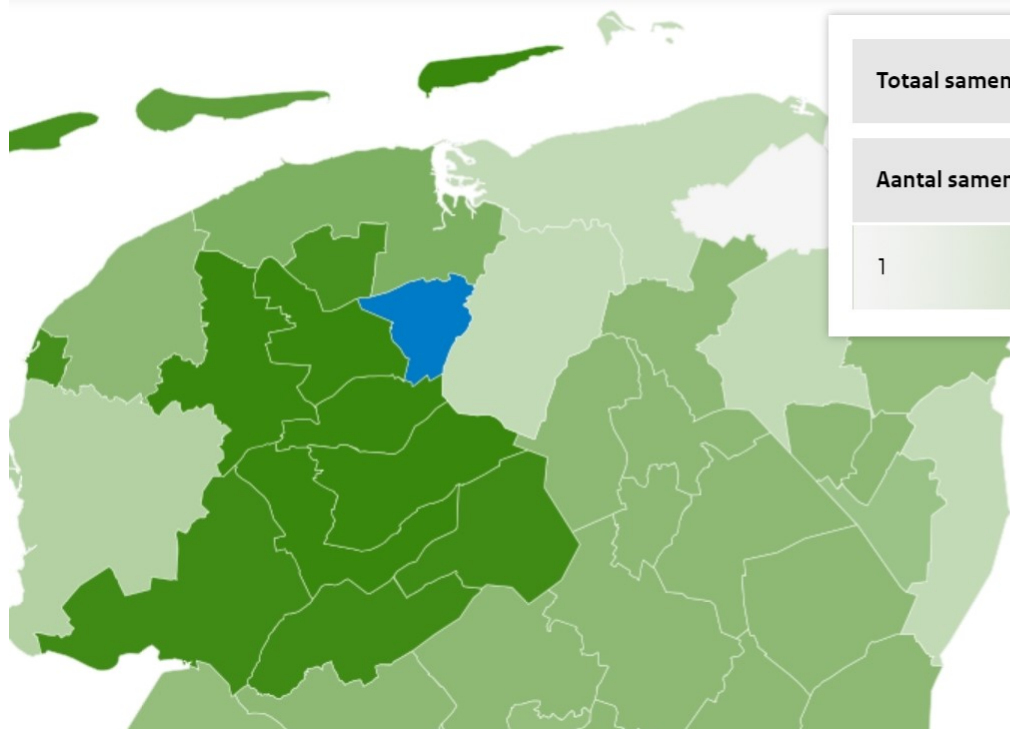
Bespreken contouren
nieuwe organisatie
d.m.v. potloodschets
in beeldvormende
raadsbijeenkomst – 16
januari

Informatiecarroussel
raad – 15 februari

Besluitvormende
raadsvergadering over
koersbepaling – 29-2

- Parallel spreken we medewerkers en het college, zodat hun visie en ervaring wordt meegenomen in het besluitvormingsproces.
- Informatie van deze bijeenkomst wordt nagestuurd ter voorbereiding van de dialogsessie.

Samenwerking

Totaal samenwerkende gemeenten

338

Aantal samenwerkingen per gemeente:

1

24

Bestuurs-
akkoord
(2022):

Achtkarspelen is positief maar realistisch over de ontwikkelingen in de komende jaren. Op de terreinen van wonen, werken en recreëren komen we met nieuwe ambities en benutten we kansen. De coalitiepartijen CDA, FNP en GBA vinden dat de gemeente zelfstandig moet blijven, maar hechten tegelijk aan een optimale samenwerking met buurgemeente Tytsjerksteradiel. Ook zullen de banden met de gemeenten Smallingerland en het Westerkwartier worden aangehaald.